

Norka Machiedo Mladinić, *Jadranska straža 1922.-1941.* Zagreb: Dom i svijet, Pomorska biblioteka, 2005., 233 str.

Knjiga *Jadranska straža* Norke Machiedo Mladinić bavi se poviješću i radom organizacije čije djelovanje do sada, osim autorice, nitko nije istraživao. Veliki je broj razloga zbog kojih je djelovanje organizacije *Jadranska straža* zanimljivo i povjesničarima i stručnjacima drugih struka, od njezina rada na promicanju pomorstva i turizma, istraživanju Jadrana, ukazivanju na važnost pomorske orijentacije i zaštite nacionalnih interesa na Jadranu, preko njezine razgranatosti po cijelom teritoriju prve jugoslavenske države i među Hrvatima u dijaspori do dobro razvijene tiskarske, prosvjetne, kulturne i turističke djelatnosti.

Pri izradi knjige korištena su neobjavljena arhivska vrela i onovremeni tisak, te ona nudi niz novih spoznaja o samoj organizaciji i o vremenu u kojem je djelovala. Nakon prikaza općeg stanja u Dalmaciji krajem I. svjetskog rata i nakon njega, s naglaskom na talijanskim pretenzijama i okupaciji područja na istočnoj obali Jadrana (11-22), autorica detaljno prikazuje osnutak i strukturu organizacije *Jadranska straža* (23-114). Ciljevi organizacije bili su stvaranje i jačanje svijesti o važnosti mora i obale, njihove obrane, kao i svih djelatnosti vezanih uz more. Organizacija je utemeljena u Splitu, te je Glavni odbor Splita ujedno bio i vodeće tijelo organizacije. No, već do kraja prve godine djelovanja (1922.) osnovani su glavni odbori u Osijeku, Prištini i Skoplju, a slijedeće godine (1923.) u Ljubljani, Sarajevu, Novom Sadu, Dubrovniku, Beogradu, Zagrebu i Kragujevcu. Izvan prve jugoslavenske države, ogranke su osnivali studenti i iseljenici. Širenje organizacije dovelo je do trzavica između beogradskog i splitskog odbora oko sjedišta i vodeće uloge u organizaciji. Splitski je Glavni odbor ipak ustrajao na stajalištu da se sjedište pomorske organizacije mora nalaziti na moru, te je Split zadržao prvenstvo i kao sjedište Izvršnog odbora cijele organizacije, koji je od 1925. bio stalno tijelo. Broj glavnih odbora mijenjao se tijekom vremena.

Organizacijska struktura konačno je utvrđena na Prvom kongresu *Jadranske straže* održanom u Splitu 1927. godine. Broj glavnih odbora, tada preimenovanih u oblasne odbore, ustalio se na 20 Pododbora, odnosno mjesnih odbora tada je bilo 146. U inozemstvu je djelovalo 10 ogranka. Godine 1939., u vrijeme održavanja Petog kongresa, *Jadranska straža* je imala oko 180.000 članova, te je bila najbrojnija organizacija u državi. Prvi predsjednik organizacije bio je Juraj Biankini, a nakon njegove smrti predsjednikom je postao Ivo Tartaglia.

U drugom dijelu knjige autorica obrađuje djelatnosti *Jadranske straže* (115-224). Djelatnosti s ciljem promicanja važnosti mora bile su mnogobrojne i raznovrsne. Posebno su obrađeni predavanja, snimanje filmova i radio-emisija, organizacija svečanosti, izložbi, koncerata i seminara posvećenih moru i mornarici, poticanje turizma, organizacija izleta i ekskurzija, osnivanje prenočišta, ljetovališta i domova i dr. Među najtrajnije postignuća ove organizacije valja ubrojiti osnivanje Pomorskog muzeja i knjižnice, te izdavačku djelatnost. Drugi dio knjige konkretnim podacima izvršno govori o važnosti organizacije.

Knjiga značajno doprinosi boljem poznavanju hrvatske povijesti u međuratnom razdoblju. Stilom i formom više je namijenjena široj publici nego stručnjacima. Iako knjiga ima vrijednost izvornog znanstvenog rada, to je, nažalost, iz sadašnje forme teksta nedovoljno vidljivo, jer su samo neki dijelovi teksta valjano popraćeni bilješkama s upozorenjem na izvor podataka. No, bez obzira na neke nedostatke, sveukupno gledano knjiga *Jadranska straža* Norke Machiedo Mladinić u svakom je slučaju vrijedna i zanimljiva novina.

Zdravka Jelaska Marijan